

Massmediefrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 15 motioner (23 yrkanden) från den allmänna motionstiden hösten 2000 som på olika sätt rör massmediefrågor. Det gäller frågor om

- mångfald m.m.,
- mediernas roll,
- riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m.,
- pornografi i kabel-TV,
- TV-direktivet,
- tillgänglighet för funktionshindrade,
- digital-TV,
- samisk TV,
- digital radio,
- rätt till genmäle,
- Granskningsnämnden för radio och TV,
- distribution av tidningar och tidskrifter.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner. Till betänkandet har fogats sex reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden	6
Mångfald m.m.	6
Mediernas roll.....	8
Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m.	11
Pornografi i kabel-TV.....	16
TV-direktivet	20
Tillgänglighet för funktionshindrade.....	21
Digital-TV	23
Samisk TV.....	28
Digital radio.....	30
Rätt till genmäle	32
Granskningsnämnden för radio och TV.....	33
Distribution av tidningar och tidskrifter	36
Reservationer.....	39
1. Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m. (punkt 3)	39
2. Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m. (punkt 3)	40
3. TV-direktivet (punkt 5)	40
4. Digital-TV (punkt 7).....	41
5. Rätt till genmäle (punkt 10).....	41
6. Granskningsnämnden för radio och TV (punkt 11).....	42
Särskilda yttranden.....	43
Samisk TV (punkt 8)	43
Distribution av tidningar och tidskrifter (punkt 12).....	43
Förteckning över behandlade förslag.....	44
Motioner från allmänna motionstiden år 2000.....	44

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. **Mångfald m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K352 och 2000/01:K401 yrkande 15.

2. **Mediernas roll**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K355 och 2000/01:K401 yrkande 14.

3. **Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K400 yrkandena 2, 10 och 13, 2000/01:Kr343 yrkande 2, 2000/01:T201 yrkande 21 och 2000/01:T718 yrkande 3.

Reservation 1 (m, fp)

Reservation 2 (c)

4. **Pornografi i kabel-TV**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K351 och 2000/01:K375 yrkande 1.

5. **TV-direktivet**

Riksdagen avslår motion 2000/01:U513 yrkande 12.

Reservation 3 (m, v, fp)

6. **Tillgänglighet för funktionshindrade**

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr340 yrkande 4.

7. **Digital-TV**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K209 och 2000/01:K272 yrkandena 4 och 5.

Reservation 4 (kd)

8. **Samisk TV**

Riksdagen avslår motion 2000/01:K378 yrkande 6.

9. **Digital radio**

Riksdagen avslår motion 2000/01:K400 yrkande 14.

10. Rätt till genmäle

Riksdagen avslår motion 2000/01:K272 yrkande 1.

Reservation 5 (kd)

11. Granskningsnämnden för radio och TV

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:K272 yrkande 2 och 2000/01:K375 yrkande 2.

Reservation 6 (kd)

12. Distribution av tidningar och tidsskrifter

Riksdagen avslår motion 2000/01:K392.

Stockholm den 8 maj 2001

På konstitutionsutskottets vägnar

Per Unckel

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Unckel (m), Göran Magnusson (s), Barbro Hietala Nordlund (s), Pär Axel Sahlberg (s), Kenneth Kvist (v), Ingvar Svensson (kd), Mats Berglind (s), Inger René (m), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Kenth Högström (s), Mats Einarsson (v), Björn von der Esch (kd), Nils Fredrik Aurelius (m), Per Lager (mp), Åsa Torstensson (c), Helena Bargholtz (fp) och Ola Karlsson (m).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Utskottet behandlar i betänkandet 15 motioner (23 yrkanden) från den allmänna motionstiden hösten 2000 som på olika sätt rör massmediefrågor. Under mandatperioden har utskottet behandlat motioner om olika massmediefrågor liknande de nu aktuella vid flera tillfällen, bl.a. i betänkandena 1998/99:KU:23 och 1999/2000:KU15. Utskottet kan nu hänvisa till de bakgrundsbeskrivningar som lämnats där.

Som ett led i utskottets beredning har därtill den 20 mars 2001 hållits en *utfrågning* om pågående nationellt och internationellt arbete på medieområdet med företrädare för Kulturdepartementet under ledning av statssekreteraren Gunilla Thorgren.

Parallellt med behandlingen av detta ärende har utskottet återupptagit behandlingen av de vilande lagförslagen avseende den kommersiella lokalradion (se prop. 1999/2000:55 samt bet. 1999/2000:KU15 och 1999/2000:KU23). Utskottets ställningstagande till dessa förslag, jämte tre motioner (sju yrkanden) i ämnet som väckts under den allmänna motionstiden hösten 2000, redovisas i betänkande 2000/01:KU22 Vilande förslag om kommersiell lokalradio, m.m.

Utskottets överväganden

Mångfald m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till den pågående beredningen i Regeringskansliet av Mediekoncentrationskommitténs förslag till mediekoncentrationslag m.m. – att riksdagen avslår ett motionsyrkande (s) om åtgärder för att säkerställa mångfalden i massmedierna och ett motionsyrkande (mp) om skyndsamt införande av lagstiftning mot mediekoncentration.

Motioner

I *motion K352 av Ronny Olander m.fl. (s)* begärs ett tillkännagivande för regeringen om säkerställande av mångfalden i massmedierna. Enligt motionärerna lever vi i ett samhälle där massmedierna betyder alltmer för den politiska debatten, livsfrågor, miljöengagemang, osv. Den ”rena” opinionsbildningen på ledar-, debatt- och kultursidor, men även nyhetsförmedlingens val av bevakningsområden, påverkar vår världsbild. Motionärerna anser att det är lika viktigt var helst man bor i Sverige att det finns tillgång till mångfald i massmedierna. Därför bör det enligt motionärerna skyndsamt tillsättas en utredning, eller tas annat initiativ, för att ur demokratisk synpunkt säkerställa mångfald i massmedierna, där papperstidningens ställning särskilt belyses.

I *motion K401 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande för regeringen om mediekoncentrationslagstiftning (yrkande 15). Motionärerna anför att det råder oenighet kring frågan om mediekoncentrationen har ökat eller minskat under 1990-talet. Enligt motionärernas uppfattning dominerar medierna av ett fåtal ägare. Denna koncentration menar motionärerna är negativ för yttrandefriheten och ett hot mot demokratin. När ett fåtal ägare kan bestämma vad som skall sändas i radio och TV eller publiceras i tidningar tenderar utbudet enligt motionärerna att gå mot ett förenklat och förtygligt synsätt. Enligt motionärerna bör en mediekoncentrationslagstiftning kunna förbättra situationen och stärka demokratin. Motionärerna anser, med hänvisning till Mediekoncentrationskommitténs förslag (SOU 1999:30), att regeringen snarast bör lämna ett förslag till lag mot mediekoncentration.

Bakgrund

Enligt 4 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen har varje svensk medborgare eller svensk juridisk person rätt att genom tryckpress framställa tryckalster. Rätt att saluhålla, försända eller på annat sätt sprida tryckta skrifter gäller på samma

sätt enligt 6 kap. 1 §. Även rätten att importera tryckta skrifter är säkerställd i tryckfrihetsförordningen (13 kap. 5 § tredje stycket).

Yttrandefrihetsgrundlagen tillförsäkrar i 3 kap. 1 § varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram genom tråd. Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får dock, enligt 3 kap. 2 § första stycket, regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Eftersom frekvensutrymmet inte är obegränsat, är det av tekniska skäl inte möjligt att uppnå en grundlagsfäst etableringsfrihet i tryckfrihetsrättslig mening när det gäller radiosändningar (prop. 1990/91:64 s. 116). I syfte att så långt som möjligt låta de värderingar som bör vara vägledande vid lagstiftning om tillstånd och villkor för att sända gälla, föreskrivs i bestämmelsens andra stycke att det allmänna skall eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Detta utgör en principiell målsättning för såväl normgivning som beslut i enskilda fall.

Presstödet i olika former har förekommit sedan början av 1970-talet i syfte att bevara politisk mångfald och bredd i spegling av händelser i samhället. För närvarande utgår presstödet i form av driftsstöd och distributionsstöd. Anslaget till dagspressen uppgår för år 2001 till drygt 539 miljoner kronor. I 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100) gör regeringen bedömningen att det behövs ökade statliga insatser för att bibehålla mångfalden på dagstidningsmarknaden. Regeringen föreslår därför att reglerna för presstödet skall ändras så att stödbeloppen för driftsstödet höjs med 12 % och örestalen för distributionsstödet med 5 % fr.o.m. den 1 januari 2001.

I syfte bl.a. att öka mångfalden på medieområdet har riksdagen nyligen godkänt regeringens förslag att digital marksänd TV skall få byggas ut till att omfatta hela landet (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:KrU1, rskr. 2000/01:59). I dagens fyra sändarnät för marksänd digital TV finns det utrymme för 18 TV-kanaler. Regeringen beslutade den 15 mars 2001 att ge Post- och telestyrelsen i uppdrag att koordinera de frekvenser som behövs för ytterligare två riksäckande sändarnät. Detta innebär att minst åtta ytterligare TV-kanaler kommer att få möjlighet att sända när frekvenskoordineringen är klar.

Mediekoncentrationskommittén lämnade sitt betänkande Yttrandefriheten och konkurrensen, Förslag till mediekoncentrationslag m.m. (SOU 1999:30) i februari 1999. Kommittén hade till uppgift att lägga fram förslag om lagstiftning för att slå vakt om mångfalden i svenska medier och motverka sådan ägar- och maktkoncentration inom massmedierna som kan skada ett fritt och brett meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning. I betänkandet föreslår kommittén bl.a. ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen samt att det införs en särskild mediekoncentrationslag. Förslagen innebär i korthet att en koncentration skall kunna förbjudas, om den

1. skapar, förstärker eller förändrar kontrollen över en dominerande ställning, som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens i fråga om en sådan verksamhet som har särskild betydelse för opinionsbildningen – dagspress, radio och TV –

eller en ställning som innefattar ett väsentligt inflytande inom flera sådana verksamheter, och

2. i betraktande av koncentrationens art, marknadsförhållandena och berörda företags förväntade agerande kan befaras vara ägnad att hämma ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning.

Kommitténs förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Enligt Kulturdepartementets verksamhetsplan för år 2001 är en proposition med anledning av kommitténs arbete att vänta under senare delen av året. Beredningen sker med beaktande av det arbete som pågår kring mediegrundlagarna inom Justitiedepartementet.

Utskottets ställningstagande

Mediekoncentrationskommitténs förslag till mediekoncentrationslag m.m. bereds för närvarande i Regeringskansliet. Det arbetet bör inte föregripas. Motion K401 yrkande 15 avstyrks. Utskottet är inte heller berett att förorda en utredning eller andra åtgärder såsom begärs i motion K352, varför även den motionen avstyrks.

Mediernas roll

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till att det redan pågår en omfattande forskning på medieområdet – att riksdagen avslår ett motionsyrkande (s) om mediernas roll i opinionsbildningen. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande (mp) om inrättande av ett särskilt medieinstitut, eftersom ett sådant förslag redan bereds i Regeringskansliet.

Motioner

I motion K355 av Karin Wegestål och Bengt Silfverstrand (s) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om mediernas roll i opinionsbildningen. Motionärerna framhåller mediernas viktiga roll att granska makthavarna i det demokratiska systemet. Enligt motionärerna vidareförmedlades ofta ren propaganda från Nato och Clintonadministrationen under det senaste europeiska kriget. Trots att nyhetsinslagen åtskilliga gånger bestod av rena osanningar var dementierna sparsamma. Motionärerna anför att medierna under två århundraden använts för att skapa stämningar som gjort befolkningen beredd att acceptera krig. De föreslår därför att regeringen med anknytning till Demokratiutredningens forskarvolym Politikens medialisering tar initiativ till en brett upplagd konferens på temat Mediernas roll som kritisk nyhetsförmedlare i demokratins tjänst.

I motion K401 av Matz Hammarström m.fl. (mp) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om att ett särskilt medieinstitut inrättas (yrkande 14). Motion-

ärerna pekar på att Demokratiutredningen vill starta fem mångvetenskapliga demokratiforskningsprogram där oberoende forskning om folkstyrelsens utveckling och mediernas roll för demokratin behandlas (SOU 2000:1). De betonar särskilt vikten av mer forskning kring medierna och förhållandet mellan medier och demokrati. Enligt motionärerna bör det skapas ett särskilt oberoende medieinstitut med uppdrag att studera och stimulera debatten kring frågor som rör relationen politiker och journalister, nyhetsbevakning, lobbyisters påverkan på politiker genom medier, hur medier driver kampanjer mot enskilda politiker, partier eller beslut, mediekoncentrationen m.m. Som exempel pekar motionärerna på Demokratiinstitutet, knutet till Mitthögskolan, som de anser har en god ansats i den riktningen.

Bakgrund

Demokratiutredningen (SOU 2000:1) föreslog fem mångvetenskapliga demokratiforskningsprogram där utrymme ges för en oberoende forskning om folkstyrelsens utveckling, bl.a. om mediernas roll för demokratin. Vidare föreslog utredningen att det inrättas en fristående expertgrupp, som kan fungera som tankesmedja och beställare av kunskapsunderlag för demokratireformer.

Förslaget har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I Ungdomarnas demokratikommissions slutrapport *Ingång!* Det finns bättre sätt att förnygra politiken (Ju 2001/101/U) föreslogs bl.a. att ett särskilt medieinstitut skapas för att studera och stimulera debatten kring frågor som rör relationen mellan politiker och journalister, nyhetsbevakning, lobbyisters påverkan på politiker genom medier m.m.

Förslagen har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet tillsammans med Demokratiutredningens förslag.

Granskningsnämnden för radio och TV bedriver sedan flera år tillbaka forskning när det gäller de svenska radio- och TV-företagens programverksamhet. Resultaten publiceras i Granskningsnämndens rapportserie och avsikten med rapportserien är att öka kunskaperna i samhället om frågor som rör programverksamheten och att härigenom bidra till en insiktsfull debatt om utbudet i radio och TV och om gällande regler. Nämnden har sedan år 1997 publicerat årliga rapporter om utbudet i de största TV-kanalerna. Nämnden har även publicerat rapporter om främlingsfientlighet i närradion, om vilka som kommer till tals i TV-nyheterna och om hur lokalt präglat utbudet är i den kommersiella lokalradion på några orter i landet.

Även Radio- och TV-verket har till uppgift att följa utvecklingen inom medieområdet. Verket inhämtar, sammanställer och publicerar statistik samt annan relevant information beträffande ägande- och branschstruktur, teknik samt ekonomi inom medieområdet.

Styrelsen för psykologiskt försvar bedriver och initierar kontinuerligt olika forskningsprojekt inom området informationsberedskap. För närvarande på-

går bl.a. forskningsprojekt om informationsoperationer i kampen om Kosovo, dvs. konflikten i Kosovo–Jugoslavien våren 1999, och om svenska mediers rapportering av revolutionen i Serbien hösten 2000. Det förstnämnda projektet handlar om det operativa propagandakrig som fördes under konflikten men också om t.ex. avsiktlig vilseledning, desinformation, propaganda och andra aspekter av informationskrigföringen som kan ha betydelse för mediekonsumentens bild av konflikten. I projektet studeras även effekterna av informationskriget, dvs. hur allmänheten påverkades. Det sistnämnda projektet behandlar hur nyhetsmedierna lever upp till sin informationsuppgift och i vilken utsträckning de lyckas ge en god grund för bedömningar av skeendena.

Omfattande forskning på medieområdet bedrivs vidare vid bl.a. institutionen för journalistik och masskommunikation, JMG, Göteborgs universitet, institutionen för journalistik, medier och kommunikation, JMK, Stockholms universitet och Demokratiinstitutet, Mithögskolan. Det bedrivs exempelvis forskningsprojekt som

- behandlar frågan om nyhetsjournalistikens kvalitet som beslutsunderlag i olika samhällsfrågor utifrån ett demokratiperspektiv,
- syftar till att belysa vad som styr journalisternas nyhetsrapportering om politik och samhälle och hur medierna påverkar den politiska processen,
- syftar till att studera föreställningar om mediernas påverkan inom politisk opinionsbildning,
- behandlar hur mediernas ändrade ekonomiska förutsättningar påverkar politisk journalistik och bevakning av svensk politik samt undersöker hur publiken uppfattar marknadsstyrt politiskt innehåll,
- studerar massmediernas roller i den svenska demokratin såsom de uppfattas av journalister, medborgare, politiker och informationsansvariga,
- studerar hur lokala opinioner utvecklas och uppstår.

Andra organ som studerar medieområdet är t.ex. SOM-institutet som varje år genomför en riksrepresentativ frågeundersökning på temat Samhälle, Opinion och Massmedia, därav namnet SOM, och Nordicom – Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning – som har till uppgift att sprida kunskap om medie- och kommunikationsforskning i de nordiska länderna.

Utskottets ställningstagande

Det pågår, som framgår av bakgrundsbeskrivningen ovan, en omfattande forskning på medieområdet såväl på universitet och högskolor som med anknytning till olika myndigheter. Något initiativ från regeringen för att få till stånd en konferens på det tema som avses i motion K355 framstår därför inte som nödvändigt. Motionen avstyrks.

Frågan om inrättande av ett särskilt medieinstitut bereds för närvarande i Regeringskansliet. Det arbetet bör inte föregripas. Motion K401 yrkande 14 avstyrks.

Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden – att riksdagen avslår två motionsyrkanden (m) om riktlinjer för statens agerande rörande medier och om auktionsförfarande för nya TV-koncessioner. Vidare föreslår utskottet – med hänvisning till pågående arbeten – att riksdagen avslår tre motionsyrkanden (c, m respektive fp) om förändrad lagstiftning på grund av den tekniska utvecklingen och konvergensen samt ett motionsyrkande (m) om begränsningar av must carry-skyldigheten.

Motioner

I *motion K400 av Per Unckel m.fl. (m)* begärs tillkännagivanden för regeringen dels om riktlinjer för statens agerande rörande medier i ett öppet samhälle (yrkande 2), dels om att koncessioner för nya sändningsrättigheter för TV-kanaler skall säljas genom ett auktionsförfarande (yrkande 10). Vidare föreslås att must carry-skyldigheten skall begränsas (yrkande 13). Motionärerna anför att statens ansvar är att slå vakt om yttrande- och etableringsfriheten. Därmed uppnås en mångfald på publikens och samhällets villkor. I statens åtaganden på medieområdet bör det ingå att underlätta för nya kanaler att etableras utan att i onödan lägga sig i deras programverksamhet, utöver vad som regleras i radio- och TV-lagen. Enligt motionärerna kommer en politik för fria medier också att leda till att teknikens utveckling sker utifrån de enskilda medborgarnas behov och intressen. Det innebär att gränserna mellan olika medier luckras upp samtidigt som lagar och regler, som är teknikbundna, snabbt kommer att bli otidsenliga och motverka sina egna syften. Motionärerna menar att det ställer krav på lagstiftning som ger en frihet för de nya mediernas utveckling. Vidare bör staten genom regionala koncessioner ge olika TV-stationer möjlighet att, redan i det analoga nätet, börja sända med olika delar av landet som sändningsområden. TV-bolag som växer fram ur en sådan process skall kunna genomföra nationella sändningar genom samarbete. Motionärerna anser att koncessionerna skall fördelas genom ett auktionsförfarande på motsvarande sätt som den privata lokalradions koncessioner. Det finns enligt motionärerna ingen anledning att ålägga kabelägare att kostnadsfritt distribuera kommersiella program. Kravet på allmänhetens tillgång till allsidig information anser motionärerna rimligen måste anses tillgodosett genom att de licensbetalda public service-kanalerna TV 1 och TV 2 omfattas av must carry-principen. Däremot kan det enligt motionärerna inte anses befogat att utöka must carry-skyldigheten till att omfatta andra kanaler för att tillgodose informationsbehovet. Motionärerna anser att must carry-regeln därför bör begränsas till enbart de licensfinansierade public service-kanalerna. I *motion Kr343 av Åsa Torstensson m.fl. (c)* föreslås ett tillkännagivande för regeringen om att lagstiftningen skall anpassas efter dagens förutsättningar

och den ökande konvergensen (yrkande 2). Motionärerna framhåller att den snabba utvecklingen inom hela telekommunikationsområdet, och främst inom informationstekniken, öppnar nya möjligheter för människor att ta emot och distribuera information. I takt med att mer och mer information i olika former förmedlas med samma grundläggande teknik, blir det allt svårare att skilja olika tjänster åt. Dagens lagstiftning är enligt motionärerna inte i någon större utsträckning anpassad efter detta förhållande, utan den är fortfarande inriktad på att skilja olika former av medier åt, främst genom distributionsformen. Motionärerna menar att effekterna av ökad konvergens tydligare måste uppmärksammas i lagstiftningsarbetet och större hänsyn tas till det faktum att utvecklingen går mot allt större nätkapacitet också till slutkunden. Ambitionen i ett sådant arbete måste, enligt motionärerna, vara att i större utsträckning än i dag jämställa yttranden i olika medier med varandra och att därmed öka den reella yttrandefriheten.

I motion T201 av Bo Lundgren m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande för regeringen om en ny integrerad lagstiftning på telekommunikations- och rundradioområdet (yrkande 21). Motionärerna anför att Sverige inte har någon integrerad lagstiftning på telekommunikations- och rundradioområdet och att en sådan integrerad lagstiftning diskuteras i samband med 1999 års kommunikationsöversyn inom EU. Innan en sådan integrerad lagstiftning finns på plats riskerar enligt motionärerna ett beslut om en utbyggnad av det digitala mark-TV-nätet att leda till ett permanentande av Teracom AB:s de facto-monopol vad gäller utsändningarna av digital marksänd TV. Motionärerna anser därför att regeringen snarast bör påbörja arbetet med att ta fram en teknikneutral integrerad lagstiftning.

I motion T718 av Eva Flyborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande för regeringen om behovet av en utredning för att ta fram ett nytt teknikneutralt regelverk för TV-sändning (yrkande 3). Enligt motionärerna finns det ingen mening med att ha olika regler för olika distributionsformer för TV: t.ex. via kabel eller via radiosignaler i marknätet.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

Yttrandefrihetsgrundlagen reglerar skyddet för yttrandefrihet i radio, television, filmer, videogram och ljudupptagningar m.m. Lagen bygger på samma grundsatser som tryckfrihetsförordningen. Detta innebär bl.a. att censurförbud och etableringsfrihet i princip gäller också för de medier som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen. Endast i fråga om användningen av radiofrekvensspektrum har etableringsfrihet i tryckfrihetsrättslig mening inte kunnat införas.

Varje svensk medborgare och svensk juridisk person har, enligt 3 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen, rätt att sända radioprogram genom tråd. Denna frihet hindrar, enligt bestämmelsens andra stycke, inte att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om bl.a. skyldighet för nätinnehavare att ge

utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Vidare sägs i 3 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen att rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Enligt andra stycket skall det allmänna eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Den som sänder radioprogram skall enligt 3 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen.

I 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen (1996:844) finns regler om skyldighet att vidarebefordra vissa sändningar i kabelnät (s.k. must carry). Skyldigheten gäller sedan den 1 februari 1999 TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen, dock högst tre samtidigt sända TV-program från tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgiftsmedel samt högst ett program från andra tillståndshavare. Skyldigheten gäller endast för sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och saklighet samt ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. Program som har sänts ut med endast digital teknik behöver endast sändas vidare med samma teknik i kabelnäten.

Tidigare riksdagsbehandling

Våren 1998 avstyrkte utskottet (bet. 1997/98:KU16) ett motionsyrkande (m) motsvarande det nu aktuella yrkandet om riktlinjer för statens agerande rörande medier, mot bakgrund av att riksdagen ganska nyligen hade tagit ställning i fråga om sändningstillstånd och tillståndsvillkor och med hänsyn till att resultatet av Konvergensutredningen och Lokalradioutredningen inte borde föregripas.

Även under riksmötet 1998/99 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande (m) motsvarande det nu aktuella yrkandet om riktlinjer för statens agerande rörande medier. Utskottet uttalade då att det inte fann skäl att frångå sin tidigare bedömning när det gäller grundläggande principer och former för programföretags verksamhet (bet. 1998/99:KU23).

Vid förra riksmötet vidhöll utskottet sina tidigare bedömningar och avstyrkte ett motionsyrkande (m) motsvarande det nu aktuella yrkandet om riktlinjer för statens agerande rörande medier (bet. 1999/2000:KU15).

Vid förra riksmötet avstyrkte utskottet två motioner, (c) respektive (m), om att förändra lagstiftningen på grund av den tekniska utvecklingen och konvergen. Utskottet uttalade att konvergensfrågorna var föremål för ingående behandling inom EU. Även Mediegrundlagsutredningens arbete berörde enligt utskottet dessa frågor. Enligt utskottets mening borde detta arbete inte föregripas (bet. 1999/2000:KU15).

De nu gällande reglerna om skyldighet att vidarebefordra sändningar i kabelnät trädde i kraft den 1 februari 1999. I samband med riksdagsbehandlingen avstyrkte utskottet två motionsyrkanden, (m) respektive (fp), som vände sig

mot att skyldigheten att vidarebefordra program omfattar fler program än de som finansieras genom TV-avgift, dvs. SVT 1 och SVT 2 (bet. 1998/99: KU6). Utskottet konstaterade att det i 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen stadgas att friheten enligt första stycket att sända program genom tråd inte hindrar att det i lag meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätt innehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Det finns således ett uttryckligt grundlagsstöd för bestämmelsen om sändningsplikt i 8 kap. 1 § radio- och TV-lagen. Grundlagsstödet förutsätter dock att vidareändringar behövs med hänsyn till allmänhetens tillgång till allsidig upplysning. Enligt utskottets mening innebar regeringens förslag att skyldigheten att vidarebefordra TV-sändningar i kabelnät skulle få en rimlig omfattning när de digitala sändningarna i marknät inleddes.

Vid riksmötet 1999/2000 vidhöll utskottet sin tidigare bedömning och avstyrkte ett motionsyrkande motsvarande det nu aktuella yrkandet om begränsningar av must carry-skyldigheten (bet. 1999/2000: KU15).

Utskottet avstyrkte vid förra riksmötet ett motionsyrkande (m) om auktionsförfarande för nya TV-koncessioner motsvarande yrkande 10 i den nu aktuella motionen K400. Enligt utskottets mening borde Digital-TV-kommitténs utvärdering av verksamheten avvaktas (bet. 1999/2000:KU15).

Riksdagen har nyligen beslutat att målen för mediepolitiken skall vara att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadliga inslag i massmedierna (prop. 2000/01:1 utg.omr. 17, bet. 2000/01:KrU1, rskr. 2000/01:59). I samband därmed beslutade riksdagen också att marksänd digital TV skall få byggas ut till att omfatta hela landet.

Utredningar, pågående arbete m.m.

I Konvergensutredningens betänkande Konvergens och förändring (SOU 1999:55) dras slutsatsen att det föreligger behov av samordning av viss lagstiftning. Det gäller framför allt relationen mellan å ena sidan telelagen och å andra sidan yttrandefrihetsgrundlagen och radio- och TV-lagen. Därutöver måste hänsyn tas till de övriga tillämpningsproblem som konvergensutvecklingen medför. Utredaren fann inte tillräckliga skäl för att föreslå konkreta lagstiftningsåtgärder, bl.a. med hänsyn till ett pågående arbete inom EU och den osäkerhet som präglar konvergensutvecklingens närmare riktning.

Regeringen beslutade den 4 februari 1999 att en parlamentariskt sammansatt kommitté skulle analysera behovet av och förutsättningarna för en mer teknikoberoende grundlagsreglering av yttrandefriheten (Ju 1999:01, dir. 1999:8). Kommittén, som antog namnet Mediegrundlagsutredningen, presenterade den 29 mars 2001 sina överväganden och förslag i betänkandet *Yttrandefriheten och Internet. Utvidgat grundlagsskydd och andra frågor om tryck och yttrandefrihet* (SOU 2001:28). Kommittén föreslår bl.a. att den nuvarande

s.k. databasregeln (1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen) utvidgas så att den omfattar också direktsändning på begäran, print on demand och push-teknik. För massmedieföretag skall skyddet liksom hittills vara automatiskt. Vidare föreslås en möjlighet att genom utgivningsbevis få ett frivilligt skydd. Dessa ändringar innebär enligt kommittén en vidareutveckling av nuvarande grundlagsreglering men gör denna mindre teknikberoende. Mediegrundlagsutredningen föreslår också ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen i fråga om nätägarens rätt att bestämma över sina nät för att tillåta regler om skyldighet att upplåta utrymme i nät för annans teletjänster samt för att klargöra att det är tillåtet med regler om skyldighet för nätinnehavare att släppa in andra program än dem som nu omfattas av den s.k. must carry-skyldigheten liksom med regler om skyldighet att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkollektivet (t.ex. hyresgäster i ett hyreshus) inflytande över programvalet.

Inom EU har det under en följd av år pågått ett omfattande arbete med konvergensfrågorna. Utskottet redogjorde ingående för detta arbete i betänkande 1999/2000:KU15. Här kan därför nu hänvisas till den bakgrundsbeskrivning som lämnas där.

Kommissionen lade den 12 juli 2000 fram ett förslag till direktiv om ett gemensamt ramverk för elektronisk kommunikation och tillhörande tjänster, KOM (2000) 393. I en faktapromemoria från Näringsdepartementet (regeringens promemoria 2000/01:57) anförs bl.a. följande. Kommissionens förslag till nytt regelverk för elektroniska kommunikationsnät består av fem direktiv, en förordning samt ett beslut. Ramdirektivet är avsett att utgöra en form av grunddirektiv bland dessa. Direktivet fastställer det nya regelverkets målsättning: att åstadkomma ett harmoniserat regelverk för elektroniska kommunikationsnät och -tjänster samt tillhörande faciliteter. Vidare anger direktivet de nationella tillsynsmyndigheternas uppgifter och skyldigheter bl.a. beträffande konsultations- och informationsförpliktelser. Ramdirektivet anger även ett flertal grundläggande bestämmelser för tillämpningen av övriga direktiv såsom definitionen av det nya marknadsinflytandebegreppet (SMP) och procedurerna för marknadsanalyser.

I promemorian anges vidare att Sverige i grunden är positivt inställt till kommissionens förslag med tanke på inriktningen mot fortsatt liberalisering och ökad konkurrens inom området. Sverige bör enligt promemorian även stödja omfattningen av den aktuella regleringen och inriktningen mot en horisontell reglering av olika typer av infrastruktur för elektronisk kommunikation. Sverige stöder en gradvis övergång från sektoriell reglering till allmän konkurrensrätt. Det är enligt promemorian dock viktigt att understryka att en övergång till allmän konkurrensreglering inte kan äga rum för tidigt. En absolut nödvändig förutsättning är att en effektiv och stabil konkurrens råder på marknaden. – Sverige är enligt promemorian dock tveksamt till den ökade centralisering och byråkrati som blir en följd av de regler som föreslås t.ex. om konsultation med kommissionen och andra medlemsstater. Vidare krävs åtskilliga klargöranden och förtydliganden av de föreslagna artiklarna.

Arbetet i rådsarbetsgruppen har påbörjats, och i promemorian görs bedömningen att ett nytt regelverk på området skulle kunna tas av rådet och parlamentet 2001/02 och i enlighet med kommissionens förslag vara genomfört i medlemsstaterna den 1 januari 2002.

Regeringen gör i proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 bedömningen att förslagen, trots att de inte omfattar innehållet i de tjänster som befordras med hjälp av elektroniska informationsnät, påverkar förutsättningarna för radio och TV i allmänhetens tjänst eftersom de behandlar distributionsformer som bär såväl radio och TV-sändningar som nya medieformer och tjänster.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om riktlinjer för statens agerande rörande medier, vidhåller utskottet sin tidigare inställning. I sammanhanget vill utskottet också erinra om att riksdagen nyligen beslutat mål för mediepolitiken. Motion K400 yrkande 2 avstyrks.

Vid förra riksmötet avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om auktionsförfarande för nya TV-koncessioner. Utskottet finner inte anledning att nu inta någon annan ståndpunkt. Att riksdagen nyligen beslutat att marksänd digital TV skall få byggas ut till att omfatta hela landet förändrar inte den bedömningen. Motion K400 yrkande 10 avstyrks.

Konvergensfrågorna är föremål för ingående behandling inom EU. I Sverige har Mediegrundlagsutredningen nyligen lagt fram förslag till ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen som bl.a. syftar till att uppnå ett ökat teknikberoende. Det finns enligt utskottets mening inte anledning att föregripa de pågående arbetena med dessa frågor. Motionerna Kr343 yrkande 2, T201 yrkande 21 och T718 yrkande 3 avstyrks.

Även i fråga om must carry-skyldigheten har Mediegrundlagsutredningen lagt fram förslag till förändringar. Enligt utskottets mening finns det inte heller i fråga om det förslaget anledning att föregripa det fortsatta beredningsarbetet. Motion K400 yrkande 13 avstyrks.

Pornografi i kabel-TV

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till pågående arbeten – att riksdagen avslår två motionsyrkanden (c respektive s) om åtgärder mot pornografi i kabel-TV.

Motioner

I motion K351 av Birgitta Sellén och Rigmor Stenmark (c) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om att förhandla med kabel-TV-företagen om att ta bort pornografiska filmer från de ordinarie kabel-TV-paketerna. Motionärerna

anför att de porrfilmer som visas ofta är väldigt förnedrande mot både kvinnor och män och visar på ett sexuellt umgänge som inte är naturligt samt att filmerna ofta innehåller brutala sekvenser. De som har kabel-TV-kanaler i sitt hem skall, enligt motionärerna, inte tvingas ha med porrfilmer på dessa. Valet måste tvärtom vara att de som önskar ha porrfilmkanaler i sin TV själva skall begära detta. Därför anser motionärerna att regeringen skall förhandla med kabel-TV-företagarna om att pornografiska filmer inte automatiskt skall ingå i kabel-TV-paketet.

I motion K375 av Carina Hägg m.fl. (s) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om marknadsföring av TV-kanalpaket (yrkande 1). Motionärerna anser att det är angeläget att stödja de familjer som vill välja bort pornografin i TV. Pornografiska bilder sänds enligt motionärerna i dag på ett sådant sätt att det finns en betydande risk att barn och ungdomar kan se både dessa och hela porrfilmer. Pornografi döljs i programpaket och bakom rubriker som "Natten bjuder på elegant underhållning för alla livsnjutare". Pornografi marknadsförs och säljs enligt motionärerna i paket som även rymmer barn-, ungdoms-, sport- och naturprogram och detta utan en tydlig information till konsumenten. Motionärerna anser det därför angeläget både att innehållet noggrant anges vid marknadsföringen och att en översyn av reglerna för marknadsföring av kanalpaket kommer till stånd.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

Enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen (1996:844) får TV-program som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, såvida det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Sådana program skall antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Enligt förarbetena (prop. 1995/96:160, s. 93 f.) skall det vid tillämpningen göras en samlad bedömning av det skadliga innehåll sändningen har, vid vilken tidpunkt sändningen skett samt den allmänna tillgängligheten av sändningen, dvs. om den är krypterad. Granskningsnämnden för radio och TV får förelägga den som åsidosätter bestämmelsen om varning att följa bestämmelsen. Föreläggandet får förenas med vite.

Om någon vid upprepade tillfällen sänder sådana våldsskildringar eller pornografiska bilder i televisionen får Justitiekanslern förelägga honom eller henne att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmen. Föreläggandet får förenas med vite. I fall av väsentliga brott mot bestämmelsen om sändning av våldsskildringar och pornografiska bilder kan Justitiekanslern efter anmälan av regeringen väcka talan vid allmän domstol om återkallelse av ett sändningstillstånd som meddelats av regeringen.

En väsentlig utgångspunkt i yttrandefrihetsgrundlagen är att censur inte skall få förekomma. Enligt 1 kap. 3 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen får det dock genom lag meddelas föreskrifter om granskning och godkännande av rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar som skall visas offentligt.

I 1 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram (granskningslagen) stadgas att framställning i en film eller ett videogram skall vara granskad och godkänd av Statens biografbyrå, innan den får visas vid allmän sammankomst eller offentlig tillställning. Från granskningsplikten undantas dock filmer och videogram som sänds i ett TV-program som omfattas av yttrandefrihetsgrundlagen.

Enligt 4 § första stycket granskningslagen får framställningen i en film eller ett videogram eller en del därav inte godkännas för visning, om händelserna skildras på sådant sätt och i sådant sammanhang att framställningen kan verka förråande. I bestämmelsens andra stycke anges att det vid bedömningen särskilt skall beaktas om framställningen innehåller närgångna eller utdragna skildringar av grovt våld mot människor eller djur, skildrar sexuellt våld eller tvång eller skildrar barn i pornografiska sammanhang.

Utredningar m.m.

Europeiska unionens råd har antagit rådets rekommendation 98/560/EG av den 24 september 1998 om utvecklingen av konkurrenskraften hos den europeiska industrin för audiovisuella tjänster och informationstjänster genom främjande av nationella system för att uppnå en jämförbar och effektiv skyddsnivå för minderåriga och för den mänskliga värdigheten. Rekommendationen vänder sig till medlemsstaterna, berörda branscher och kommissionen. Den omfattar alla audiovisuella tjänster och informationstjänster som görs tillgängliga för allmänheten, oavsett spridnings sätt. Som exempel nämns radio- och TV-sändningar, privata direktanslutna tjänster eller tjänster på Internet. Medlemsstaterna rekommenderas att, som ett komplement till lagstiftningen, främja inrättandet på frivillig grund av nationella system för skydd av minderåriga och den mänskliga värdigheten inom de olika mediebranscherna. Vidare rekommenderas medlemsstaterna att samarbeta på gemenskapsnivå för att utveckla metoder för en jämförbar utvärdering. Kommissionen ansvarar för att utveckla dessa metoder tillsammans med berörda nationella myndigheter. – Rådet för skadliga våldsskildringar har i uppdrag att informera berörda branscher om innehållet i rekommendationen, följa branschernas självreglerande arbete med de frågor som rekommendationen omfattar, fungera som samtalspartner i frågor som rör skydd av barn och den mänskliga värdigheten om branscherna så önskar och fortlöpande rapportera till Kulturdepartementet och Näringsdepartementet om hur branschernas självregleringsarbete fortskrider. – Kommissionen lämnade den 27 februari 2001 en utvärderingsrapport till ministerrådet och Europaparlamentet om tillämpningen av rekommendationen, KOM (2001) 106. I rapporten konstaterar kommissionen att medlemsstaterna har tillämpat rekommendationen på

olika sätt och att de flesta av medlemsstaterna har inlett kampanjer om en säkrare användning av Internet och att en del har infört ny lagstiftning eller stödåtgärder som telejourer hos polisen när det gäller barnpornografi. När det gäller de olika audiovisuella medierna anför kommissionen att antalet åtgärder har minskat, medan det mesta arbetet läggs ned på att skydda minderåriga och mänsklig värdighet när det gäller Internet och minst när det gäller videospel, vilket ligger i linje med rekommendationens huvudsakliga inriktning. De åtgärder som medlemsstaterna har vidtagit är enligt kommissionen mycket olika och sträcker sig från nästan inga åtgärder, särskilt i fråga om Internet, till omfattande arbete med att upprätta en gemensam politik för alla de olika audiovisuella medierna. Även om rekommendationen inte har någon direkt koppling till TV-direktivet, kan resultaten av utvärderingsrapporten enligt kommissionen mycket väl komma att påverka innehållet i ett eventuellt nytt direktiv om skydd av minderåriga och av mänsklig värdighet när det gäller allt elektroniskt material. Avslutningsvis anför kommissionen att resultaten av rapporten ”visar att utmaningarna måste tas på allvar när det gäller skydd av minderåriga och av mänsklig värdighet i alla medier, oberoende av om det är fråga om Internet, TV- och radiosändningar, videospel eller videokassetter och DVD. Man måste lägga ner mer arbete på att säkerställa ett enhetligt tillvägagångssätt, särskilt då konvergensen kommer att fortsätta att öka, när det gäller Internet-TV, interaktiva sändningar eller nedladdning av videospel från Internet. Man bör också uppmuntra att användarna, vilket inbegriper konsumenterna, involveras. Lösningar som grundandet av Nicam-institutet i Nederländerna samt den brittiska vitboken om kommunikationer visar enligt kommissionen att mycket kan uppnås med hjälp av sam- eller självreglering och att lösningarna kan vara riktgivande vid den fortsatta tillämpningen av rekommendationen”.

Enligt beslut vid regeringssammanträde den 8 juni 2000 skall en särskild utredare analysera och överväga behovet av ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) bl.a. beträffande skydd av barn. Utredaren skall överväga olika sätt att förbättra möjligheten att skydda barn mot olämpligt programinnehåll, t.ex. genom att det ställs upp krav på att visst innehåll skall kunna blockeras eller att det skall vara möjligt att utesluta program med visst innehåll från abonnemanget. Utredaren skall föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena. Uppdraget omfattar dock inte förslag till grundlagsändringar. Uppdraget skall i denna del vara slutfört före utgången av oktober 2001 (dir. 2000:43 och 2001:11).

En särskild utredare har haft kulturministerns uppdrag att se över 4 § granskningslagen med inriktning på frågan om censurgrunden förråande i bestämmelsens första stycke bör behållas samt om den exemplifiering som finns i bestämmelsens andra stycke bör behållas eller modifieras såvitt avser sexualskildringar.

Utredaren föreslår, i promemorian Förråande pornografiska filmer (Ds 2001:5), att rekvisitet ”förråande” behålls och att det i stället i exemplifiering-

en anges att skildringar kan vara förråande om de innehåller, förutom sexuellt våld eller tvång, grova sexuella kränkningar.

Promemorian har remissbehandlats och är för närvarande föremål för beredning i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Det pågående arbetet med att överväga olika sätt att förbättra möjligheten att skydda barn mot olämpligt programinnehåll bör inte föregripas. Detsamma gäller beredningen av förslagen om ändringar i granskningslagen. Motionerna K351 och K375 yrkande 1 avstyrks.

TV-direktivet

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande (m) om att regeringen skall verka för ett avskaffande av TV-direktivet.

Motion

I motion U513 av Bo Lundgren m.fl. (m) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om att avskaffa EU:s TV-direktiv (yrkande 12). Motionärerna anser att EU skall arbeta för att utvidga den inre marknaden och få bort offentliga monopol. Enligt motionärernas uppfattning bör TV-bolagen fritt förfoga över programinnehållet i enlighet med ländernas tryckfrihetsförordningar. Motionärerna finner det oacceptabelt att EU ställer krav på en viss sammansättning av programmen och anser att EU:s s.k. TV-direktiv bör avskaffas.

Bakgrund

Det s.k. TV-direktivet – rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television – började för Sveriges del att gälla den 1 januari 1994, då EES-avtalet trädde i kraft och genomfördes i svensk rätt genom lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten (prop. 1992/93:75, bet. 1992/93:KU12, rskr. 1992/93:117). Den 1 december 1996 ersattes bl.a. denna lag av regler i radio- och TV-lagen (1996:844) som då trädde i kraft. TV-direktivet har setts över av kommissionen, och den 30 juni 1997 antog Europaparlamentet och rådet ett nytt direktiv (97/36/EG) om ändring av TV-direktivet. Ändringarna införlivades med svensk rätt genom ändringar i radio- och TV-lagen (SFS 1998:1713, prop. 1997/98:184, bet. 1998/99:KU13, rskr. 1998/99:100).

TV-direktivet innehåller minimiregler för TV-sändningar inom EG och syftar till att möjliggöra fri rörlighet för TV-sändningar. Direktivet innebär att

den medlemsstat varifrån en sändning härrör skall se till att sändningen följer lagen i den medlemsstaten. Andra medlemsstater skall tillåta fri mottagning och får inte hindra vidareändring av en TV-sändning från en annan medlemsstat av skäl som omfattas av direktivet. Direktivet hindrar inte att medlemsstaterna tillämpar mer restriktiva regler för TV-företag inom dess jurisdiktion. I direktivet finns bl.a. regler om europeiska programkvoter och om sändning av biografier i TV. Vidare innehåller det allmänna regler om TV-reklam och sponsring. Där föreskrivs också förbud eller restriktioner mot sändningar med visst innehåll.

Regeringen anger i proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 att kommissionen inom kort kommer att inleda en översyn av TV-direktivet. Kommissionens förslag till ändringar väntas enligt regeringen i slutet av år 2002.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att det finns anledning för regeringen att verka för ett avskaffande av TV-direktivet. Motion U513 yrkande 12 avstyrks.

Tillgänglighet för funktionshindrade

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande (v) om att i kommersiell TV åstadkomma ökad tillgänglighet för funktionshindrade.

Motion

I motion Kr340 av Charlotta L Bjälkebring m.fl. (v) begärs att regeringen återkommer med förslag till sådan ändring i sändningstillstånden att även kommersiell TV blir mer tillgänglig för funktionshindrade (yrkande 4). Enligt motionärerna måste även de kommersiella programbolagen ta hänsyn till de funktionshindrades behov. Därför anser motionärerna att det i nästa sändningstillstånd för de kommersiella bolagen bör föras in särskilda villkor om detta. Enligt motionärernas uppfattning bör de programbolag som sänder i märksant digitalt nät, liksom TV4 som sänder både analogt och digitalt, införa textning, samt öka och förbättra kvaliteten i textningen, texttolkning m.m.

Bakgrund

Gällande bestämmelser m.m.

Enligt 2 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844) krävs det tillstånd för att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på

frekvens under 3 gigahertz. Tillstånd att sända TV-program meddelas av regeringen (2 kap. 2 § första stycket).

Enligt 3 kap. 1 och 2 §§ gäller att sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor av olika slag. Bland annat får sådana villkor avse skyldighet att bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade enligt 2 kap. 1 § andra stycket och att utforma sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade.

Enligt 5 § i sändningstillståndet för TV4 gäller att TV4 AB under tillståndsperioden (den 1 januari 1997– den 31 december 2001) skall göra stora underhållningsprogram och svensk TV-dramatik tillgängliga för funktionshindrade i minst samma omfattning som under år 1996. Verksamheten för funktionshindrade skall under tillståndsperioden utökas i den mån nya tekniska förutsättningar gör detta möjligt inom ramen för oförändrade kostnader.

Enligt TV4:s programredovisning för år 1999 sändes det 132,5 timmar program textade för funktionshindrade under det året. Motsvarande siffra för år 1996 var 110 timmar.

I enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 7 § andra stycket radio- och TV-lagen förlängs tillståndet för TV4 på oförändrade villkor med ytterligare fyra år, om TV4 önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren. Regeringen har inte meddelat TV4 att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

För public service-företagen Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) gäller enligt respektive sändningstillstånd att de är skyldiga att beakta funktionshindrades behov (18 § i SVT:s tillstånd respektive 13 § i UR:s tillstånd). Företagen skall även producera program för speciella målgrupper. Genom att utnyttja befintlig och ny teknik skall SVT och UR under tillståndsperioden öka möjligheterna för funktionshindrade att ta del av programmen. I fråga om program om och för funktionshindrade får SVT och UR samt Sveriges Radio AB (SR) sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

Enligt SVT:s uppföljningsrapport för år 2000 har textningen av svenska program ökat med 27 % mellan åren 1996 och 2000. Antalet text-TV-textade programtimmar ökade från 2 154 timmar under år 1996 till 2 742 timmar under år 2000. Hälften av det totala utbudet var genom textning tillgängligt för hörselskadade under år 2000. Även sändningarna på teckenspråk har ökat och uppgick under året till 74 timmar jämfört med 78 timmar år 1999 och 54 timmar år 1996.

I proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 föreslår regeringen villkor och riktlinjer som skall gälla under kommande tillståndsperiod för den radio- och TV-verksamhet i allmänhetens tjänst som bedrivs av SVT, SR och UR. När det gäller tillgänglighet för funktionshindrade föreslår regeringen att programföretagens insatser skall öka och att ett mål skall vara att uppläst textremsa kan erbjudas under tillståndsperioden.

Vidare föreslår regeringen att villkoren för SVT:s programverksamhet för döva (tidigare Dövas TV) skall fortsätta att gälla. Regeringen anför också att public service-företagen i stort sett är ensamma om att särskilt anpassa programverksamheten och göra programmen tillgängliga för funktionshindrade.

För de företag som vid sidan av TV4 och public service-företagen erhållit tillstånd för marksänd digital-TV gäller inte något motsvarande villkor om tillgänglighet för funktionshindrade.

Den 15 juni 2000 konstaterade Granskningsnämnden för radio och TV i två beslut rörande TV 3 och Kanal 5 att de sändningar som dessa programföretag bedriver i det marksända digitala TV-nätet inte lyder under svensk jurisdiktion, eftersom sändningarna i det närmaste helt överensstämde med innehållet i företagens sändningar över satellit, vilka står under brittisk jurisdiktion.

En särskild utredare har fått i uppdrag att bl.a. överväga behovet av lagstiftning som gör att TV-sändningar i det svenska marknätet med säkerhet kommer under svensk jurisdiktion och lägga fram förslag som gör att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt. Uppdraget skall vara slutfört före utgången av maj 2002 (se dir. 2000:43 och 2001:11).

Utskottets ställningstagande

Sändningstillståndet för TV4 kommer att förlängas på oförändrade villkor med ytterligare fyra år fr.o.m. den 1 januari 2002, om TV4 önskar det, eftersom regeringen inte har meddelat TV4 att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren. Beträffande de kommersiella kanalerna TV 3 och Kanal 5 har Granskningsnämnden för radio och TV funnit att deras sändningar i det digitala marknätet inte lyder under svensk jurisdiktion, eftersom sändningarna i det närmaste helt överensstämmer med innehållet i företagens sändningar över satellit, vilka står under brittisk jurisdiktion. Utskottet vill dock peka på att en särskild utredare för närvarande överväger behovet av lagstiftning som gör att TV-sändningar i det svenska marknätet kommer under svensk jurisdiktion. Mot denna bakgrund avstyrks motion Kr340 yrkande 4.

Digital-TV

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till pågående beredning i Regeringskansliet av ett förslag som i huvudsak tillgodoser motionärernas önskemål – att riksdagen avslår två motionsyrkanden (m respektive kd) om möjligheterna att avbryta program för att sända reklam. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande (kd) om stängning av de analoga näten, eftersom utskottet i

likhet med regeringen anser att det ännu är för tidigt att avgöra hur lång övergångsperioden skall vara.

Motioner

I motion K209 av förste vice talman Anders Björck och Ulf Melin (m) föreslås att förbudet mot s.k. breaks i marksänd digital-TV hävs. Enligt motionärerna har det aldrig funnits, och kommer aldrig att finnas någon efterfrågan på marksänd digital-TV. Med blott 22 000 sålda digitalboxar dras sändningarna med stora förluster. Därmed drar sig privata TV-bolag för att engagera sig i dessa sändningar menar motionärerna, varför public service-televisionen får dra det tunga lasset. Detta innebär enligt motionärerna att resurser skjuts från kvalitativa programsatsningar till investeringar i omodern teknik. En bidragande orsak till det ljumma intresset från fria TV-bolag anser motionärerna vara de missgynnande reklamreglerna. Motionärerna menar att reklamreglerna måste förändras så att distributionssättet kan bli intressant för internationella bolag. I dag tänds en censurskylt varje gång det sänds reklam under program (s.k. breaks). Endast s.k. blocks, dvs. reklam mellan program, är tillåtna. Följden blir att Kanal 5 m.fl. går med förlust för var dag de sänder i marknätet. Enda syftet med att vara kvar där synes enligt motionärerna vara att utesluta övriga konkurrenter.

I motion K272 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) begärs att regeringen återkommer med förslag till tidpunkt när det analoga marksända TV-nätet skall släckas ned (yrkande 4) och regeringen skall redovisa åtgärder för att hantera den konflikt som kan gälla mellan EG:s TV-direktiv och de sändningsföretag i det digitala marknätet som i sina ursprungsländer har rätt att bryta program för reklam men inte anser sig ha rätt att vidareända denna reklam i det svenska nätet (yrkande 5). Motionärerna utgår från att de analoga sändningarna kommer att slopas inom en nära framtid. Enligt motionärerna är det viktigt att det då finns ett praktiskt taget heltäckande digitalt nät som kan förmedla åtminstone public service-kanalerna. Staten har ett infrastrukturellt ansvar för detta. Motionärerna menar att ett sådant nät är nödvändigt för att tillgodose de resurssvagas behov av grundläggande information. För att det digitala TV-nätet skall bli ett attraktivt alternativ är det, enligt motionärerna, en fördel om TV-konsumenterna får klart för sig när det analoga TV-nätet skall släckas ned. Motionärerna framhåller att Finland har fattat ett sådant beslut och anför att regeringen bör lägga fram ett förslag till riksdagen om detta.

Motionärerna anför vidare att ett problem har uppmärksammats när sändningsföretag i det digitala nätet ursprungligen sänder från annat land och i det landet har rätt att bryta ett program för reklam. Sändningsföretagen har enligt motionärerna uppfattat sina tillstånd så att de i det svenska digitala nätet inte har rätt att sända sådan reklam och visar därför upp en stillbildsskylt under sådan reklam. Detta ger bisarra effekter för tittarna och minskar dessutom intresset för det sändande företaget. Mycket tyder, enligt motionärerna, på att tillstånden kan ha formulerats eller uppfattats på ett sådant sätt att de står i

strid med EG:s TV-direktiv, vilket bl.a. är omnämnt i 1 kap. 2 § radio- och TV-lagen. Det kan enligt motionärerna alltså föreligga en konflikt mellan den paragrafen och 7 kap. 7 § samma lag, där det föreskrivs att reklam skall sändas mellan programmen. Motionärerna anser att regeringen för riksdagen bör redovisa de åtgärder som måste vidtas med anledning av denna troliga motsättning.

Bakgrund

Regeringen föreslog våren 1997 (prop. 1996/97:67) att digital marksänd TV skulle införas i flera steg med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. Det skulle eftersträvas att flera av varandra oberoende programföretag deltog. En grundläggande förutsättning för en utbyggnad var enligt regeringen att de digitala sändningarna bedömdes ha ekonomisk bärkraft. Härvid skulle utgångspunkten vara att en eventuell fortsatt utbyggnad finansierades av medverkande företag och utan statliga bidrag eller subventioner. I en första etapp skulle sändningar inledas på ett begränsat antal orter i landet. Riksdagen godkände regeringens förslag (bet. 1996/97:KU17, rskr. 1996/97:178).

Regeringen fastställde genom beslut den 13 november 1997 områden och sändningsutrymme m.m. för marksänd digital TV. Områdena utgjordes av Stockholm med Mälardalen och Uppsala, norra Östergötland, södra och nordöstra Skåne, Göteborg med omnejd samt Sundsvall och Östersund med omnejd.

Regeringen beslutade därutöver att tillkalla en parlamentarisk kommitté med uppdrag att följa och utvärdera de markbundna digitala TV-sändningarna under den första etappen (dir. 1997:134). Kommittén skulle medverka vid urvalet av programföretag för de digitala TV-sändningarna genom att yttra sig till Radio- och TV-verket över tillståndsansökningar. Kommittén skulle vidare följa verksamheten med digital marksänd TV och fortlöpande rapportera sina iakttagelser till regeringen.

I budgetpropositionen (prop. 2000/01:1 utg.omr. 17) föreslog regeringen att digital marksänd TV skulle få byggas ut till att omfatta hela landet. Förslaget byggde på Digital-TV-kommitténs förslag i maj 2000 att marksänd digital TV skulle få byggas ut i hela landet, varmed kommittén avsåg 99,8 % befolkningstäckning. Regeringen anförde bl.a. att det var ett viktigt demokratiskt krav att alla som bor i Sverige har tillgång till ett allsidigt TV-utbud. När TV-distributionen digitaliseras kan allmänheten få tillgång till flera TV-program och även till olika nya tjänster som blir möjliga genom digitaltekniken. Det var enligt regeringen också väsentligt att TV-sändningar i allmänhetens tjänst är lätt tillgängliga i alla distributionskanaler. Eftersom den digitala tekniken är mer frekvenssnål än den analoga kommer frekvenser att på sikt kunna frigöras för nya användningar. Detta förutsätter givetvis att de analoga sändningarna först har upphört. Regeringen bedömde att åtminstone 98 % befolkningstäckning kommer att kunna uppnås under år 2002.

Kulturutskottet fann det angeläget att riksdagen snarast fattade beslut om att låta digital marksänd TV omfatta hela landet. I samband därmed avstyrkte utskottet också fyra motioner, (m) respektive (fp), som syftade till att stoppa utbyggnaden (bet. 2000/01:KrU1). Riksdagen följde utskottet (rskr. 2000/01:59).

I dagens fyra sändarnät för marksänd digital TV finns det utrymme för 18 TV-kanaler. Regeringen beslutade den 15 mars 2001 att ge Post- och telestyrelsen i uppdrag att koordinera de frekvenser som behövs för ytterligare två rikstäckande sändarnät. Detta innebär att minst ytterligare åtta TV-kanaler kommer att få möjlighet att sända när frekvenskoordineringen är klar.

Enligt inhämtade uppgifter från Boxer TV-Access AB och Senda i Sverige AB framgår att utbyggnaden är i full gång och att man inför sommaren räknar med att täcka 70 % av landets befolkning samt att det fanns 54 067 aktiva programkort hos konsumenter den 3 april 2001.

I betänkandet Radio och TV i allmänhetens tjänst, ett beredningsunderlag (SOU 2000:55) behandlas bl.a. frågan om parallella sändningar i de analoga och digitala näten. Utredaren anför att besparingarna blir väsentliga när väl det analoga nätet kan stängas, vilket enligt utredaren bör kunna ske någon gång mellan åren 2007 och 2012 (bet. s. 263 och 267).

Regeringen gör i proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 bedömningen att det ännu är för tidigt att säga hur lång övergångsperioden skall vara. Det finns, enligt regeringen, dock goda skäl att inte göra denna period längre än absolut nödvändigt.

Reklamreglerna i radio- och TV-lagen (1996:844) tillåter reklamavbrott endast i föreställningar och evenemang med pauser samt i program som består av avslutade delar, medan TV-direktivet medger avbrott i de flesta slags program. Ett syfte med den svenska lagstiftningen är att den skall skydda publikens möjligheter att uppleva TV-programmen utan att störas av avbrott. De svenska reglerna medger emellertid att program, filmer etc. ofta avbryts av ett eller t.o.m. två andra program, vilka omges av annonssändningar. Avbrotten blir härigenom betydligt längre än om avbrott för annonser skulle tillåtas. Dessutom har många TV-företag som sänder via satellit till publiken i Sverige etablerat sig i Storbritannien där lagstiftningen är mindre restriktiv än den svenska när det gäller reklamavbrott i programmen.

Enligt digitaltillstånden för TV 3 och Kanal 5 gäller bestämmelserna i radio- och TV-lagen för sändningarna. Den 15 juni 2000 konstaterade dock Granskningsnämnden för radio och TV i två beslut rörande TV 3 och Kanal 5 att de sändningar som dessa programföretag bedriver i det marksända digitala TV-nätet inte lyder under svensk jurisdiktion, eftersom sändningarna i det närmaste helt överensstämde med innehållet i företagets sändningar över satellit, vilka står under brittisk jurisdiktion.

Regeringen beslutade den 8 juni 2000 att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av radio- och TV-lagen och föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena före utgången av maj 2001 (dir. 2000:43). I uppdraget för utredaren ingår bl.a. att överväga behovet av lagstiftning som gör

att TV-sändningar i det svenska marknätet med säkerhet kommer under svensk jurisdiktion och lägga fram förslag som gör att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt. Från början ingick det också i uppdraget att föreslå ändrade reklam- och annonsregler som leder till att konkurrensvillkoren, så långt det kan ske utan att möjligheterna att uppfylla syftena med den svenska lagstiftningen eftersätts, blir mer likvärdiga för de TV-företag som är verksamma på den svenska reklam-TV-marknaden. Frågan om regler om annonser och reklam ingår, enligt tilläggsdirektiv den 1 februari 2001, dock inte längre i uppdraget (dir. 2001:11). Enligt tilläggsdirektiven skall den särskilde utredarens uppdrag i nämnda del vara slutfört före utgången av maj 2002. Reklamfrågan skulle i stället beredas i Regeringskansliet.

I departementspromemorian Ändrade regler om annonser i TV-sändningar (Ds 2001:18), som har utarbetats inom Kulturdepartementet, föreslås det att reglerna i radio- och TV-lagen om hur annonser får sättas in i TV-program i huvudsak anpassas till TV-direktivet. Detta gäller dock inte program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år. Avsikten med förslaget är att anpassa de svenska reglerna för hur annonser får sättas in i sändningarna till vad som gäller inom EU, och på så sätt skapa mer likvärdiga konkurrensförutsättningar på den svenska TV-marknaden mellan TV-företag som är etablerade i Sverige och företag som är etablerade i andra EU-länder. Ändringarna, som bl.a. innebär att annonser skall få avbryta program under vissa förutsättningar, föreslås träda i kraft den 1 januari 2002. – Promemorian är för närvarande föremål för remissbehandling.

Utskottets ställningstagande

Båda motionerna tar upp frågan om möjligheterna att avbryta program för att sända reklam. I departementspromemorian Ändrade regler om annonser i TV-sändningar (Ds 2001:18) lämnas förslag som bl.a. innebär att annonser skall få avbryta program under vissa förutsättningar. Härigenom torde de önskemål som ligger till grund för motionerna i huvudsak bli tillgodosedda. Förslagen är för närvarande föremål för remissbehandling. Beredningsarbetet bör inte föregripas. Det bör i sammanhanget också påpekas att frågan om jurisdiktion för TV-sändningar i det svenska marknätet är föremål för utredning. Motionerna K209 och K272 yrkande 5 avstyrks.

När det gäller frågan om stängning av de analoga näten har regeringen nyligen gjort bedömningen att det ännu är för tidigt att säga hur lång övergångsperioden skall vara. Det finns, enligt regeringen, dock goda skäl att inte göra denna period längre än absolut nödvändigt. Utskottet gör inte någon annan bedömning. Motion K272 yrkande 4 avstyrks.

Samisk TV

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till dels att det är en fråga för regeringen att i tillståndsgivningsprocessen avgöra om det finns utrymme för att ta hänsyn till en etnisk minoritets behov av en egen TV-kanal, dels att det är tillståndshavaren som avgör vilka program som skall sändas – att riksdagen avslår ett motionsyrkande (mp) om inrättande av en samisk TV-kanal i samband med den digitala utvecklingen i marknätet samt om att samiskt producerade TV-program skall visas i public service.

Motion

I *motion K378 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* föreslås ett tillkännagivande för regeringen om behovet av samisk TV i samband med den digitala utvecklingen i marknätet samt att samiskt producerade teveprogram visas i public service (yrkande 6). Det är enligt motionärerna viktigt att uppmärksamma samernas behov av tillgång till egen sändningstid när det digitala marknätet utvecklas över hela landet. Motionärerna framhåller också vikten av att hela landet har tillgång till samiska program, vilket de menar borde vara verklighet redan i dag utifrån det mångfaldsbegrepp som är stipulerat i avtalet mellan staten och public service-företagen. Enligt motionärerna är det nödvändigt att medel avsätts från public service till produktion av samiska program producerade av samerna själva. Vidare menar motionärerna att Sverige borde underlätta inrättandet av minst en TV-kanal på samiska.

Bakgrund

I sändningstillståndet för Sveriges Television AB (SVT) anges att SVT skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet (9 §). Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning. Även mindre gruppers intressen skall i görlig mån tillgodoses vid tidpunkter då en stor del av befolkningen har möjlighet att se programmen. Programutbudet skall som helhet präglas av folkbildningsambitioner. Det skall utformas så att utrymme ges åt en mångfald av olika åsikter och meningsriktningar och så att hänsyn tas till olika förutsättningar hos befolkningen. SVT skall i skälig omfattning tillgodose olika intressen i fråga om bl.a. religion, kultur och vetenskap. (Se prop. 1995/96:161 s. 45–47, 59 f., bet. 1995/96:KrU12 s. 10–19).

Vidare anges i SVT:s sändningstillstånd att SVT skall tillhandahålla program som speglar det mångkulturella Sverige. Programutbudet skall spegla olika länders kulturkretsar (13 §). SVT är vidare skyldigt att beakta språkliga och etniska minoriteters behov. Samiska, finska och tornedalsfinska skall inta en särställning (14 §). I fråga om verksamhet på invandrar- och minoritets-

språk får SVT, Sveriges Radio AB (SR) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR) sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser. Enligt anslagsvillkoren skall företagens samlade resurser för verksamheten vara minst oförändrade i jämförelse med verksamhetsåret 1996.

Enligt SVT:s uppföljningsrapport för år 2000 uppgick den rikssända programverksamheten för etniska minoriteter till 128 timmar det året. Motsvarande siffra år 1996 var 125 timmar. När det gäller rikssänd programverksamhet för den samiska minoriteten har antalet sända timmar ökat från 13 timmar år 1996 till 17 timmar år 2000.

Av rapporten *Svenskt TV-utbud 1999* från Granskningsnämnden för radio och TV framgår bl.a. att SVT i likhet med tidigare år var ensamt om att ha TV-program som särskilt vänder sig till invandrare och etniska grupper.

I proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 konstaterar regeringen att public service-företagens utbud på invandrar- och minoritetsspråk är av betydande omfattning och att de är i stort sett ensamma om att producera och sända program på olika minoritets- och invandrarspråk från ett svenskt samhällsperspektiv. Enligt regeringen har public service-företagen ett stort ansvar när det gäller programutbud för språkliga och etniska minoriteter. Regeringen anser att det finns särskilda skäl som motiverar programservice på samiska i större utsträckning än vad som motiveras av samernas antal. Detta med hänsyn tagen till bl.a. samernas status som ursprungsbefolkning i Sverige.

Riksdagen har nyligen beslutat att marksänd digital TV skall byggas ut till att omfatta hela landet (prop. 2000/01:1 utg.omr. 17, bet. 2000/01:KrU1, rskr. 2000/01:59). Regeringen har med anledning av beslutet gett bl.a. SVT och UR rätt att sända TV-program med digital sändningsteknik i hela landet. Teknikskiftet kan innebära att det i framtiden blir möjligt att distribuera ytterligare TV-kanaler. Om SVT eller UR vill starta nya digitala kanaler skall regeringens medgivande inhämtas (se prop. 2000/01:94 s. 60).

Det är regeringen som beslutar om vem som får tillstånd att sända digital marksänd TV. Närmare föreskrifter om förfarandet vid tillståndsgivningsprocessen finns i förordningen (1997:894) om marksänd digital TV. Radio- och TV-verket utlyser tillstånden, handlägger ansökningarna och ger ett motiverat förslag till regeringen om hur sändningstillstånden skall fördelas. Innan Radio- och TV-verket avger sitt förslag skall den parlamentariskt sammansatta digital-TV-kommittén ha givit sitt yttrande över ansökningarna. Radio- och TV-verket skall i sitt förslag beakta kommitténs yttrande.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att det med hänsyn till bl.a. samernas status som ursprungsbefolkning i Sverige finns särskilda skäl som motiverar programservice på samiska i större utsträckning än vad som motiveras av samernas antal. I den mån som samiskt producerade program som uppfyller de kvalitetskrav m.m. som SVT och UR ställer blir tillgängliga för dessa företag, torde man på goda grunder kunna utgå från att public service-

företagen kommer att köpa in och sända programmen. Det är dock en fråga för tillståndshavaren att avgöra vilka program som skall sändas. Huruvida det finns underlag för inrättandet av en särskild samisk TV-kanal saknar utskottet möjlighet att bedöma. Enligt radio- och TV-lagen är det regeringen som meddelar tillstånd att sända TV-program. I tillståndsgivningsprocessen skall regeringen bl.a. eftersträva att radiofrekvenserna tas i anspråk på ett sätt som leder till vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Om det finns utrymme för att i detta sammanhang ta hänsyn till en etnisk minoritets behov av en egen TV-kanal måste avgöras i varje enskilt fall. Mot denna bakgrund avstyrks motion K378 yrkande 6.

Digital radio

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till att regeringen aviserat att en kommitté skall få i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten med digital radio och att analysera den digitala radions framtidsförutsättningar – att riksdagen avslår ett motionsyrkande (m) om ett regelverk för digital radio.

Motioner

I motion K400 av Per Unckel m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande för regeringen om regelverk för digital radio (yrkande 14). Introduktion av digital radio – den s.k. DAB-radion – hindras, enligt motionärerna, av regeringens vilja att styra radioutbudet. Regeringens krav på ”skönhetstävlingar” som urvalsmodell och krav på programinnehåll och oförändrat ägande anser motionärerna är oförenliga både med den redaktionella frihet som medier skall ha och den kommersiella frihet som medieföretag behöver. Skall den digitala radion kunna utvecklas krävs det enligt motionärerna ett tillståndsförfarande liknande det som gäller för den privata lokalradion. Motionärerna menar att det krävs ett auktionssystem och långvariga sändningstillstånd för att ge det oberoende och den stabilitet som behövs för att programbolag skall ta de stora investeringar som är förknippade med etablering av en ny sändningsteknik och en ny marknad.

Bakgrund

I radio- och TV-lagen (1996:844) finns föreskrifter för sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och som är avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. De allmänna reglerna om radio i radio- och TV-lagen skall tillämpas för digital ljudradio. Särskilda villkor kan dock anges i sändningstillstånden. Förordningen (1995:1020) om digitala ljudradiosändningar reglerar tillståndsgivningen för den marksända digitala ljudra-

dion. För att sända digital ljudradio krävs tillstånd som utfärdas av regeringen.

Sedan 1995 sänds digital ljudradio, som också kallas DAB (Digital Audio Broadcasting), på prov. Verksamheten skall utvärderas när mottagare har funnits på marknaden några år och företag och allmänheten har fått erfarenheter av den nya tekniken. Sändarnätet är utbyggt så att ungefär 85 % av alla hushåll i Sverige skall ha möjlighet att lyssna på DAB. För närvarande är antalet DAB-mottagare mycket litet. I dag har Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB tillstånd att sända digitalradio.

Våren 1999 behandlade utskottet ett motionsyrkande om fördelningen av digitalradiotillstånd (bet. 1998/99:KU23). Utskottet var inte berett att förorda att tillstånd för digitala ljudradiosändningar skulle fördelas genom ett auktionsförfarande. Vidare ansåg utskottet att beredningen av betänkandet från Utredningen om den framtida lokalradion borde avvaktas. Ett motionsyrkande (m) som motsvarar det nu aktuella yrkandet avstyrktes.

Utredningen om den framtida lokalradion (SOU 1999:14) föreslog bl.a. en fortsatt utbyggnad av det digitala nätet och att regleringen skulle vara enhetlig oavsett om sändningarna sker med digital eller analog teknik.

Regeringen gjorde i proposition 1999/2000:55 Kommersiell lokalradio bedömningen att de digitala ljudradiosändningarna inte borde omfattas av de nya reglerna för den kommersiella lokalradion. Eftersom tillgången på mottagare fortfarande var begränsad i Sverige och kommersiella sändningar ännu inte hade kommit till stånd, ansåg regeringen att det var för tidigt att göra en meningsfull utvärdering av den digitala tekniken och att det därför var vanskligt att bedöma vilka förändringar av regelverket för lokala digitala ljudradiosändningar som borde göras. Dessutom var många remissinstanser kritiska till utredningens förslag och menade att det saknades tillräckligt kraftiga incitament för att den kommersiella radion skulle kunna inleda teknikskiftet.

Även våren 2000 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande (m) motsvarande det nu aktuella yrkandet (bet. 1999/2000:KU15). Utskottet uttalade då att frågan om hur verksamheten med digital ljudradio borde fortsätta och hur de kommersiella programföretagen skulle kunna medverka var föremål för beredning i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening borde detta arbete inte föregripas. Utskottet var alltså inte berett att förorda att tillstånd för digitala ljudradiosändningar skulle fördelas genom ett auktionsförfarande.

I proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 konstaterar regeringen att villkoren för att utvärdera verksamheten med den digitala radion ännu inte har uppnåtts. Med hänsyn till att sändningarna nu pågått i flera år gör regeringen bedömningen att verksamheten trots detta snarast måste utvärderas. Regeringen avser därför att ge en kommitté i uppdrag att utvärdera den försöksverksamhet av digital radio som pågått sedan år 1995. Kommittén bör enligt regeringen också analysera den digitala radions framtidsförutsättningar.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har aviserat att den har för avsikt att ge en kommitté i uppdrag att utvärdera försöksverksamheten med digital radio och att analysera den digitala radions framtidsförutsättningar. Detta arbete bör inte föregripas. Motion K400 yrkande 14 avstyrks.

Rätt till genmäle

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår ett motionsyrkande (kd) om övervägande av laglig genmälesrätt, eftersom utskottet inte vill ändra på den grundlagsfästa principen att den som sänder program självständigt skall avgöra vad som skall förekomma i programmen.

Motion

I motion K272 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om övervägande av laglig genmälesrätt (yrkande 1). Mediesamhället tenderar enligt motionärerna att karakteriseras av tillspetsning och konkretisering, vinkling, personifiering, intensifiering och polarisering. Denna utveckling, menar motionärerna, kan i flera avseenden hota enskildas integritet och värdighet. De anser därför att ett förstärkt skydd borde övervägas. På andra håll i Europa har en laglig genmälesrätt diskuterats enligt motionärerna, något som i viss mån förordas i EG:s TV-direktiv. I 6 kap. 3 § radio- och TV-lagen finns den tämligen tandlösa bestämmelsen att uppgifter skall "beriktigas när det är befogat". För övriga medier finns inte motsvarande regler i lag, men väl i branschinterna etiska normer, anför motionärerna. Uttrycket "när det är befogat" blir en gummiparagraf utan egentlig kärna. En mer detaljerad och substantiell genmälesrätt bör övervägas enligt motionärerna, eftersom självsaneringen knappast är omfattande på området. Ett antal människor får sina liv "formligen" krossade av dramaturgin i mediesamhället. Motionärerna menar att regeringen i någon form bör överväga en sådan laglig genmälesrätt.

Bakgrund

Den som sänder radioprogram skall, enligt 3 kap. 4 § yttrandefrihetsgrundlagen, självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen.

Enligt 6 kap. 3 § radio- och TV-lagen (1996:844) skall uppgifter som förekommit i ett TV-program som inte är reklam och som sänts på annat sätt än genom tråd, beriktigas när det är befogat. Även uppgifter som förekommit i TV-program som inte är reklam och som sänts genom tråd bör beriktigas när det är befogat.

Sändningstillstånd som meddelas av regeringen får, enligt 3 kap. 1 § radio- och TV-lagen, förenas med villkor som innebär att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen. Ett sändningstillstånd får enligt 3 kap. 2 § därutöver förenas med villkor avseende skyldighet bl.a. att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft, *sända genmälen*, och respektera den enskildes privatliv samt att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats.

Villkoren för sändningstillstånden för Sveriges Television AB (SVT), Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Utbildningsradio AB (UR) och TV4 AB innebär bl.a. att sändningarna skall vara opartiska och sakliga och att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet skall råda. SVT, SR, UR och TV4 är också *skyldiga att bereda den som har ett befogat anspråk på att bemöta ett påståen tillfälle till genmäle*. Enligt sändningstillstånden måste SVT, SR, UR, TV4 och de digitala markbundna TV-kanalerna vidare ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning och tiden för sändning av programmen. De måste också respektera den enskilde individens privatliv.

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med radio- och TV-lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. Nämnden får, enligt 10 kap. 8 § radio- och TV-lagen, besluta att den sändande på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut, när nämnden funnit att någon har brutit mot villkor om att sända genmälen eller bestämmelsen om beriktigande. Beslutet, som får innefatta ett föreläggande vid vite, får dock inte innebära att offentliggörande måste ske i den sändandes program.

Utskottets ställningstagande

Det är en grundläggande princip i yttrandefrihetsgrundlagen att den som sänder program självständigt skall avgöra vad som skall förekomma i programmen. Enligt utskottets mening bör denna princip inte ändras. Det finns därmed inte utrymme för att införa en laglig genmälesrätt. Utskottet vill dock i sammanhanget framhålla vikten av att framför allt public service-företagen tillämpar de befintliga reglerna om beriktigande och genmäle på ett generöst sätt, särskilt i förhållande till enskilda individer. Motion K272 yrkande 1 avstyrks.

Granskningsnämnden för radio och TV

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till pågående arbete med myndighetsstruktur och pornografifrågan – att riksdagen avslår ett motionsyrkande (kd) om utvärdering av verksamheten vid Granskningsnämnden för radio och TV. Vidare föreslår utskottet att riksdagen avslår ett motionsyrkande (s) om ändrat ansvarsområde för Granskningsnämnden, eftersom nämnden redan har de möjligheter att ta egna initiativ till granskning som begärs i motionen.

Motioner

I *motion K272 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)* begärs att regeringen genomför en allsidig och relevant utvärdering av verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV (yrkande 2). Motionärerna anser att Granskningsnämnden för radio och TV borde ha en viktig uppgift att fylla i arbetet att hävda den enskildes integritet och värdighet och utgöra ett värn mot mediasamhällets avigsidor. Det har enligt motionärerna ibland riktats befogad kritik mot Granskningsnämnden med hänvisning till att nämnden rutinmässigt och utan närmare analys tycks avfärda en del anmälningar och kränkningar. Motionärerna framhåller att det är Granskningsnämndens uppgift att ta hänsyn till kriterier som opartiskhet, saklighet, allsidighet, granskning och relevans i sina bedömningar av anmälda program. Det finns enligt motionärerna en risk för att granskningen över en tidsperiod leder till avtrubning vid de olika bedömningarna. Därför borde det nu vara dags, menar motionärerna, att genomföra en allsidig och relevant utvärdering av Granskningsnämndens verksamhet. Granskningsnämndens verksamhet behöver granskas.

I *motion K375 av Carina Hägg m.fl. (s)* föreslås ett tillkännagivande för regeringen om ansvarsområdet för Granskningsnämnden (yrkande 2). Motionärerna framhåller att över 600 000 svenskar i dag har tillgång till avancerad porrfilm sent varje kväll hemma i vardagsrummet. Enligt motionärerna kan det inte uteslutas att det finns ett samband mellan bruket av pornografisk film och användandet av könsord, könsmobbing och sexuella övergrepp. Granskningsnämnden för radio och TV har till uppgift att granska om programföretagen följer bestämmelserna om att program med våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte sänds under sådan tid och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmen och att sådana program föregås av en varningssignal i ljud eller bild. Nämnden kan dock inte ta egna initiativ till granskning. Ett utökat ansvar för Granskningsnämnden inom dess ansvarsområde bör enligt motionärerna därför övervägas.

Bakgrund

Enligt 9 kap. 2 § radio- och TV-lagen övervakar Granskningsnämnden för radio och TV genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna.

Nämndens övervakning omfattar alla de svenska radio- och TV-företag som sänder program till den svenska allmänheten, antingen sändningarna sker lokalt, regionalt eller över hela landet. Det innebär med andra ord att nämnden granskar allt från när- och lokalradio till rikstäckande radio och TV – både mark-, kabel- och satellitbunden sådan.

Vissa kanaler, som många av naturliga skäl uppfattar som svenska, är formellt sett inte svenska även om sändningarna sker på svenska språket. Så är fallet med t.ex. TV 3 och Kanal 5 och ZTV, vars satellitsändningar har sitt hemvist i Storbritannien. Granskningsnämnden har i enlighet med radio- och TV-lagen, som också i detta avseende bygger på TV-direktivet, ingen jurisdiktion över dem. Nämnden skall dock enligt sin instruktion följa innehållet även i utländska satellitsändningar som riktar sig till svensk allmänhet och bedöma om dessa sändningar följer TV-direktivet.

Nämnden agerar i huvudsak utifrån anmälningar som kommer in från allmänheten och olika organisationer, men tar också egna initiativ. Det senare gäller särskilt för när- och lokalradio samt kabel- och satellit-TV, där anmälningarna är få.

Granskningsnämnden har vidare i uppgift att bedöma om SVT:s, SR:s, UR:s och TV4:s uppföljningsrapporter ger statsmakterna och allmänheten tillräcklig information om hur programföretagen levt upp till de krav och syften som regeringen angett i sändningstillstånden. Nämnden publicerar också regelbundet rapporter och informationsmaterial.

I proposition 2000/01:94 Radio och TV i allmänhetens tjänst 2002–2005 aviserar regeringen att ett uppdrag skall ges till Granskningsnämnden att följa och utvärdera hur de gjorda förändringarna av SVT:s nyhetsorganisation påverkar mångfalden i nyhetsutbudet.

Inom Kulturdepartementet pågår en översyn av myndighetsstrukturen på medieområdet (se skr. 1998/99:75). Enligt uppgift från departementet bereds ärendet alltjämt.

Den 24 februari 2000 hölls en aktuell debatt i riksdagen om TV-kanalernas pornografiska utbud (prot. 1999/2000:72). Kulturministern framhöll i debatten att det inom Regeringskansliet pågick en analys av lagstiftning, regelverk och tillämpning på området och att regeringen skulle återkomma så snart analysen var klar för att förhoppningsvis åstadkomma en ordning som upplevs som rimligare. Den 8 juni 2001 vidtogs tre åtgärder. För det första sänktes förordnandetiderna för censorerna vid Statens biografbyrå från högst sex plus sex år till högst tre plus tre år. För det andra beslutades det om en översyn av 4 § lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram. Översynen är nu färdigställd och i promemorian Förråande pornografiska filmer (Ds 2001:5) föreslås att rekvisitet ”förråande” behålls och att det i

stället i exemplifieringen anges att skildringar kan vara förråande om de innehåller, förutom sexuellt våld eller tvång, grova sexuella kränkningar. För det tredje beslutades det att en särskild utredare skall se över möjligheten att skydda barn och ungdomar från pornografi i TV (dir. 2000:43). Detta uppdrag skall redovisas före utgången av oktober 2001 (se tilläggsdirektiv 2001:11).

Utskottet avstyrkte vid förra riksmötet ett motionsyrkande (kd) om utvärdering av verksamheten vid Granskningsnämnden med hänvisning till att pågående arbeten avseende myndighetsstruktur och pornografifrågan borde avvaktas (bet. 1999/2000:KU15).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin inställning att pågående arbete med myndighetsstruktur och pornografifrågan bör avvaktas och avstyrker därför motion K272 yrkande 2.

När det gäller ansvarsområdet för Granskningsnämnden konstaterar utskottet att nämnden inte enbart har att agera utifrån anmälningar utan även har möjlighet att ta egna initiativ. Något behov av att förändra nämndens ansvarsområde i enlighet med vad som begärs i motion K375 yrkande 2 föreligger således inte. Motionen avstyrks.

Distribution av tidningar och tidskrifter

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår – med hänvisning till ett tidigare ställningstagande i kulturutskottet om att inte föregripa beredningen av Mediekoncentrationskommitténs förslag – att riksdagen avslår ett motionsyrkande (mp) om utredning av distributionskanalerna för tidningar och tidskrifter ur ett tryck- och yttrandefrihetsperspektiv.

Motion

I motion K392 av Per Lager m.fl. (mp) föreslås ett tillkännagivande för regeringen om att distributionskanalerna för tidskrifter utreds ur ett tryck- och yttrandefrihetsperspektiv. Motionärerna anför att det krävs distributionskanaler så att de tidningar som trycks kan nå sina läsare för att tryckfrihetens goda principer skall kunna omsättas i praktiken. Motionärerna pekar också på att alla har grundlagsskyddad rätt att trycka en tidning eller tidskrift, men att få den distribuerad och därmed läst underställs krav som de anser vara orimliga. Det råder allvarliga problem med dessa distributionskanaler i Sverige i dag, anser motionärerna, och detta hindrar det fria meningsutbytet. När distributionskanalerna krymps och kontrolleras av några enstaka, dominerande förlag sätts vår grundläggande tryck- och yttrandefrihet ur spel. Enligt motionärerna är det så allvarligt att det krävs åtgärder från riksdagen.

Bakgrund

Under riksmötet 1997/98 behandlade konstitutionsutskottet en motion (mp) med ett liknande innehåll som den nu aktuella. Utskottet hänvisade till att frågan om distribution av tidskrifter för lösnummerförsäljning nyligen varit föremål för utredning. Såväl Utredningen om boken och kulturtidskriften som Rådet för mångfald inom massmedierna hade utrett frågan. Utskottet konstaterade att frågan nu var under beredning i Regeringskansliet. Enligt utskottets mening borde resultatet av detta beredningsarbete avvaktas. Motionen avstyrktes därför (bet. 1997/98:KU16).

Kulturutskottet behandlade våren 1998 proposition 1997/98:98 Litteraturen och läsandet. I propositionen föreslog regeringen att det statliga stödet för utgivning av litteratur skulle kompletteras med ett distributionsstöd. Förslaget innebar i huvudsak att det förlag som erhåller stöd för sin utgivning skall tillhandahålla ett exemplar av varje stödd titel för distribution till folkbibliotek och bokhandel. Varje kommun och 100 bokhandlar föreslogs få var sitt exemplar. Kulturutskottet tillstyrkte regeringens förslag i denna del (bet. 1997/98:KrU15).

I betänkandet behandlade kulturutskottet också en motion (v) om ett fungerande distributionsnät för kulturtidskrifter. Kulturutskottet konstaterade att några av förslagen i propositionen syftade till att förbättra informationen om kulturtidskrifterna. Genom att folkbiblioteken ges möjlighet att gratisprenumerera på tidskrifter kan de lånas och läsas av presumtiva prenumeranter. Den omständigheten att tidskriftskatalogen i fortsättningen skulle komma att ges ut på Internet kunde enligt kulturutskottet innebära att en ny och betydligt större publik nås av information om kulturtidskrifterna än vad som hittills varit möjligt. Kulturutskottet konstaterade att här nämnda åtgärder kunde innebära att efterfrågan på kulturtidskrifter ökar. Därmed torde även tidskrifternas intäkter på sikt förbättras. Enligt kulturutskottets mening borde effekterna av de föreslagna åtgärderna först utvärderas innan det finns anledning att överväga behovet av andra stödåtgärder. Med hänvisning till det anförda avstyrktes motionen.

Konstitutionsutskottet behandlade vid riksmötet 1998/99 en motion (mp) med väsentligen samma yrkande som det nu aktuella yrkandet. Konstitutionsutskottet konstaterade då att kulturutskottet nyligen hade avstyrkt en motion om ett fungerande distributionsstöd för kulturtidskrifter med motiveringen att effekter av andra stödåtgärder först borde utvärderas. Konstitutionsutskottet fann inte skäl att göra någon annan bedömning och avstyrkte därför motionen (bet. 1998/99:KU23).

Mediekoncentrationskommittén lämnade sitt betänkande Yttrandefriheten och konkurrensen, förslag till mediekoncentrationslag m.m. (SOU 1999:30) i februari 1999. Kommittén hade till uppgift att lägga fram förslag om lagstiftning för att slå vakt om mångfalden i svenska medier och motverka sådan ägar- och maktkoncentration inom massmedierna som kan skada ett fritt och brett meningsutbyte och en fri och allsidig upplysning. I betänkandet föreslår

kommittén bl.a. ändringar i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen samt att det införs en särskild mediekoncentrationslag. Förslagen innebär i korthet att en koncentration skall kunna förbjudas, om den

1. skapar, förstärker eller förändrar kontrollen över en dominerande ställning, som väsentligt hämmar eller är ägnad att hämma förekomsten eller utvecklingen av en effektiv konkurrens i fråga om en sådan verksamhet som har särskild betydelse för opinionsbildningen – dagspress, radio och TV – eller en ställning som innefattar ett väsentligt inflytande inom flera sådana verksamheter och

2. i betraktande av koncentrationens art, marknadsförhållandena och berörda företags förväntade agerande kan befaras vara ägnad att hämma ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning.

Kommitténs förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. Enligt Kulturdepartementets verksamhetsplan för år 2001 är en proposition med anledning av kommitténs arbete att vänta under senare delen av året. Beredningen sker med beaktande av det arbete som pågår kring mediegrundlagarna inom Justitiedepartementet.

Kulturutskottet har nyligen avstyrkt ett motionsyrkande (mp) om att utreda distributionskanalerna för tidskrifter ur ett mångfalds- och konkurrensspektiv. Med hänvisning till Mediekoncentrationskommitténs förslag (SOU 1999:30) ansåg kulturutskottet att regeringens beredning av frågor som rör koncentrationen på medieområdet inte borde föregripas (bet. 2000/01:KrU5). Riksdagen följde kulturutskottets förslag (prot. 2000/01:91).

Utskottets ställningstagande

I motionen tas frågan om fungerande distributionskanaler upp. Kulturutskottet har nyligen avstyrkt ett motionsyrkande i ämnet med hänvisning till att regeringens beredning av Mediekoncentrationskommitténs förslag inte borde föregripas. Konstitutionsutskottet har inte skäl att göra någon annan bedömning. Motion K392 avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m. (punkt 3)

av Per Unckel (m), Inger René (m), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp) och Ola Karlsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:K400 yrkandena 2, 10 och 13, 2000/01:T201 yrkande 21 och 2000/01:T718 yrkande 3 samt avslår motion 2000/01:Kr343 yrkande 2.

Ställningstagande

Statens ansvar är att slå vakt om yttrande- och etableringsfriheten. Därmed uppnås en mångfald på publikens villkor. I statens åtaganden på medieområdet bör det ingå att underlätta för nya kanaler att etableras utan att i onödan lägga sig i deras programverksamhet. En politik för fria medier kommer också att leda till att teknikens utveckling sker utifrån de enskilda medborgarnas behov och intressen. Det innebär att gränserna mellan olika medier luckras upp samtidigt som lagar och regler, som är teknikbundna, snabbt kommer att bli otidsenliga och motverka sina egna syften. Detta ställer krav på lagstiftning som ger en frihet för de nya mediernas utveckling. Det finns ingen mening med att ha olika regler för olika distributionsformer för TV, t.ex. via kabel eller via radiosignaler i marknätet. En ny integrerad teknikneutral lagstiftning på telekommunikations- och rundradioområdet bör därför övervägas.

Vidare bör staten genom regionala koncessioner ge olika TV-stationer möjlighet att, redan i det analoga nätet, börja sända med olika delar av landet som sändningsområden. TV-bolag som växer fram ur en sådan process skall kunna genomföra nationella sändningar genom samarbete. Koncessionerna skall fördelas genom ett auktionsförfarande på motsvarande sätt som den privata lokalradios koncessioner. Det finns ingen anledning att ålägga kabelägare att kostnadsfritt distribuera kommersiella program. Kravet på allmänhetens tillgång till allsidig information måste rimligen anses tillgodosett genom att de licensbetalda public service-kanalerna SVT1 och SVT2 omfattas av must carry-principen. Däremot kan det inte anses befogat att utöka must carry-skyldigheten till att omfatta andra kanaler för att tillgodose informat-

ionsbehovet. Must carry-regeln bör därför begränsas till enbart de licensfinansierade public service-kanalerna.

Mot denna bakgrund bör riksdagen bifalla motionerna K400 yrkandena 2, 10 och 13, T201 yrkande 21 och T718 yrkande 3.

2. Riktlinjer för mediepolitiken, konvergens m.m. (punkt 3)

av Åsa Torstensson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr343 yrkande 2 samt avslår motionerna 2000/01:K400 yrkandena 2, 10 och 13, 2000/01:T201 yrkande 21 och 2000/01:T718 yrkande 3.

Ställningstagande

Den snabba utvecklingen inom hela telekommunikationsområdet, och främst informationstekniken, öppnar nya möjligheter för människor att ta emot och distribuera information. I takt med att mer och mer information i olika former förmedlas med samma grundläggande teknik, blir det allt svårare att skilja olika tjänster åt. Dagens lagstiftning är inte i någon större utsträckning anpassad efter detta förhållande, utan den är fortfarande inriktad på att skilja olika former av medier åt, främst genom distributionsformen. Effekterna av ökad konvergens måste tydligare uppmärksammas i lagstiftningsarbetet och större hänsyn tas till det faktum att utvecklingen går mot allt större nätcapacitet också till slutkunden. Ambitionen i ett sådant arbete måste vara att i större utsträckning än i dag jämställa yttranden i olika medier med varandra och att därmed öka den reella yttrandefriheten. De förslag som lämnats av Mediegrundlagsutredningen är inte tillräckliga för att anpassa lagstiftningen till dagens förutsättningar och den ökande konvergensen. Riksdagen bör därför bifalla motion Kr 343 yrkande 2.

3. TV-direktivet (punkt 5)

av Per Unckel (m), Kenneth Kvist (v), Inger René (m), Mats Einarsson (v), Nils Fredrik Aurelius (m), Helena Bargholtz (fp) och Ola Karlsson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:U513 yrkande 12.

Ställningstagande

EU skall arbeta för att utvidga den inre marknaden och få bort offentliga monopol. TV-bolagen bör fritt förfoga över programinnehållet i enlighet med ländernas tryckfrihetsförordningar. Det är oacceptabelt att EU ställer krav på en viss sammansättning av programmen. TV-direktivet bör därför avskaffas. Riksdagen bör följaktligen bifalla motion U513 yrkande 12.

4. Digital-TV (punkt 7)

av Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:K272 yrkande 4 och avslår motionerna 2000/01:K209 och 2000/01:K272 yrkande 5.

Ställningstagande

Det kan på goda grunder antas att de analoga sändningarna kommer att slopas inom en nära framtid. Det är viktigt att det då finns ett praktiskt taget heltäckande digitalt nät som kan förmedla åtminstone public service-kanalerna. Staten har ett infrastrukturellt ansvar för detta. Ett sådant nät är dessutom nödvändigt för att tillgodose de resurssvagas behov av grundläggande information. För att det digitala TV-nätet skall bli ett attraktivt alternativ är det en fördel om TV-konsumenterna får klart för sig när det analoga TV-nätet skall släckas ned. Det kan i sammanhanget framhållas att Finland har fattat ett sådant beslut. Regeringen bör återkomma med förslag till tidpunkt när det analoga marksända TV-nätet skall släckas ned. Riksdagen bör därför bifalla motion K272 yrkande 4.

5. Rätt till gemäle (punkt 10)

av Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:K272 yrkande 1.

Ställningstagande

Mediesamhället tenderar att karakteriseras av tillspetsning och konkretisering, vinkling, personifiering, intensifiering och polarisering. Denna utveckling kan i flera avseenden hota enskildas integritet och värdighet. I likhet med vad som i viss mån förordas i TV-direktivet och som diskuteras på andra håll i Europa

bör ett förstärkt skydd för den enskilde genom lagfäst genmälesrätt övervägas. Riksdagen bör därför bifalla motion K272 yrkande 1.

6. Granskningsnämnden för radio och TV (punkt 11)

av Ingvar Svensson (kd) och Björn von der Esch (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:K272 yrkande 2 och avslår motion 2000/01:K375 yrkande 2.

Ställningstagande

Granskningsnämnden för radio och TV har en viktig uppgift att fylla i arbetet att hävda den enskildes integritet och värdighet och utgöra ett värn mot mediasamhällets avigsidor. Det förefaller dock som om Granskningsnämnden rutinmässigt och utan närmare analys tycks avfärda en del anmälningar och kränkningar. Emellanåt har det därför riktats kritik mot nämnden som inte framstår som helt obefogad. Detta kan bero på att granskningen på längre sikt leder till avtrubning hos granskarna. Det bör därför genomföras en allsidig och relevant utvärdering av verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV, dvs. Granskningsnämndens verksamhet behöver granskas. Riksdagen bör därför bifalla motion K272 yrkande 2.

Särskilda yttranden

Samisk TV (punkt 8)

av Per Lager (mp).

Jag anser, i likhet med vad som anförs i motion K378 yrkande 6, att det är viktigt att uppmärksamma samernas behov av tillgång till egen sändningstid när det digitala marknätet utvecklas över hela landet och att inrättandet av minst en TV-kanal på samiska borde underlättas. Vidare anser jag att det skulle vara betydelsefullt om hela landet hade tillgång till samiska program producerade av samerna själva. Public service-företagen borde ta sitt ansvar och sända mer program på samiska och då särskilt program producerade av samer.

Distribution av tidningar och tidskrifter (punkt 12)

av Per Lager (mp).

Jag anser att det råder allvarliga problem med dagens distributionskanaler för tidningar och tidskrifter. När distributionskanalerna krymps och kontrolleras av några enstaka, dominerande förlag sätts vår grundläggande tryck- och yttrandefrihet ur spel. Därmed hindras också det fria meningsutbytet. Som anförs i motion K392 hade det varit värdefullt med en utredning som övervägde frågan ur ett tryck- och yttrandefrihetsperspektiv. Utskottets majoritet anser emellertid att beredningen av Mediekoncentrationskommitténs förslag inte bör föregripas, vilket jag beklagar.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden år 2000

2000/01:K209 av förste vice talman Anders Björck och Ulf Melin (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att häva förbudet mot s.k. breaks i marksänd digital-TV.

2000/01:K272 av Ingvar Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om övervägande av laglig genmälesrätt.

2. Riksdagen begär att regeringen genomför en allsidig och relevant utvärdering av verksamheten hos Granskningsnämnden för radio och TV.

4. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till tidpunkt när det analoga marksända TV-nätet skall släckas ner.

5. Riksdagen begär att regeringen för riksdagen redovisar åtgärder för att hantera den konflikt som kan gälla mellan EG:s TV-direktiv och de sändningsföretag i det digitala marknätet som i sina ursprungsländer har rätt att bryta program för reklam men inte anser sig ha rätt att vidareända denna reklam i det svenska nätet.

2000/01:K351 av Birgitta Sellén och Rigmor Stenmark (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förhandla med kabel-TV-företagen om att ta bort pornografiska filmer från de ordinarie kabel-TV-paketet.

2000/01:K352 av Ronny Olander m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om säkerställande av mångfalden i massmedierna.

2000/01:K355 av Karin Wegestål och Bengt Silfverstrand (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mediernas roll i opinionsbildningen.

2000/01:K375 av Carina Hägg m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om marknadsföring av TV-kanalpaket.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ansvarsområdet för Granskningsnämnden.

2000/01:K378 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av samisk teve i samband med den digitala utvecklingen i marknätet samt att samiskt producerade teveprogram visas i public service.

2000/01:K392 av Per Lager m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda distributionskanalerna för tidskrifter ur ett tryck- och yttrandefrihetsperspektiv.

2000/01:K400 av Per Unckel m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om riktlinjer för statens agerande rörande medier i ett öppet samhälle.

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att koncessioner för nya sändningsrättigheter för TV-kanaler skall säljas genom ett auktionsförfarande.

13. Riksdagen beslutar att begränsa must carry-skyldigheten i enlighet med vad som anförs i motionen.

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regelverk för digital radio.

2000/01:K401 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i kapitel 7.1 i motionen anförs om ett särskilt medieinstitut.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i kapitel 7.2 i motionen anförs om mediekoncentrationslagstiftning.

2000/01:Kr340 av Charlotta L Bjälkebring m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till sådan ändring i sändningstillstånden att även kommersiell TV blir mer tillgänglig för funktionshindrade.

2000/01:Kr343 av Åsa Torstensson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager som sin mening vad i motionen anförs om att anpassa lagstiftningen efter dagens förutsättningar och den ökande konvergensen.

2000/01:T201 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av en ny integrerad lagstiftning på telekommunikations- och rundradioområdet i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:T718 av Eva Flyborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen behovet av en utredning för att ta fram ett nytt teknikneutralt regelverk för TV-sändning.

2000/01:U513 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att avskaffa EU:s TV-direktiv.